

Asia: VN/24895/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sähkön vähittäismyyntihintojen sääntelystä sähkön hintakriisin aikana ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32

00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/24895/2025

Vaasan Sähkön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sähkön vähittäismyyntihintojen sääntelystä sähkön hintakriisin aikana ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto koskien luonnosta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sähkön vähittäismyyntihintojen sääntelystä sähkön hintakriisin aikana ja Energiavirastosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

Vaasan Sähkö pitää tärkeänä, että heikossa taloudellisessa asemassa olevia kuluttajia tuetaan erikseen päätetyissä poikkeuksellisissa hintakriisitilanteissa. Katsomme kuitenkin, että hallituksen esitys ei ole valtiontalouden rahankäytön näkökulmasta riittävän tehokas, vaan hallituksen nyt esittämän luonnoksen toimintamallilla maksettua tukea annetaan huomattavissa määrin sellaisille

loppuasiakkaille, jotka eivät tukea kohtalaisen tai hyvän taloudellisen asemansa vuoksi tarvitse. Siten hallituksen esitys ei edusta vastuullista julkisten varojen käyttöä.

Hallituksen esityksen mukaisesti heikossa asemassa olevien asiakkaiden välttämättömän energian saatavuus on Suomessa varmistettu sosiaaliturvan toimenpiteiden kautta. Mielestämme näissä poikkeuksellisissa tilanteissa tulisi myös käyttää näitä hakemukseen perustuvia menettelyitä, jolloin tuki voidaan kohdistaa juuri sitä tarvitseville ja tuki voidaan viranomaisen päätöksellä maksaa tarpeelliselta osin – tarvittaessa vaikka täysimääräisenä.

Helmikuussa uutisoitiin valtakunnallisessa mediassa Kansaneläkelaitoksen tehostavan toimintaansa sujuvoittamalla hakemusten käsittelyä ja automaattista päätöksentekoa, mikä sekin tukee nykyisen toimintamallin jatkamista ja tulee mahdollistamaan nopean korvauskäsittelyn ja tuen maksamisen sitä tarvitseville myös tällaisissa poikkeuksellisissa hintakriiseissä.

On myös tärkeää tunnistaa, että Suomen sähkön vähittäismarkkinoilla asiakkaalla on mahdollisuus valita vapaasti sähkövähittäismyyjä, jolta hän ostaa sähköenergiaa, ja hän myös itse valitsee itselleen sopivimman sähkötuotteen. Sähkövähittäismyyjillä on tarjolla erilaisia tuotteita, joilla asiakas pystyy halutessaan suojaamaan sähkönhintaansa osittain tai kokonaan eri pituisille ajanjaksoille ja tuota valintaa tehdessään asiakkaan tulisi myös miettiä omaa riskinsietokykyä. Lisäksi on hyvä huomata, että sähkön hintakriisi harvoin tulee ”yhdessä yössä”, vaan se kehittyy pidemmän aikavälin kuluessa markkinafundamenttien kehityksen seurauksena, jolloin asiakkaille todennäköisesti jää aikaa reagoida ja vaihtaa oma sähkösopimuksensa tarvittaessa vähempi riskiseen sähkötuotteeseen. Myös viranomaisilla olisi mahdollisuus nykyistä aktiivisemmin viestiä näissä tilanteissa valtakunnallisten medioiden kautta.

Hyvä esimerkki edellä mainitusta kehityksestä on nyt meneillään oleva kriisi Lähi-idässä ja siitä seurannut Hormuzinsalmen sulkeminen. Mikäli kriisi kestäisi kuukausia, tulisi se johtamaan niukkuuteen Euroopan kaasumarkkinoilla ja nostamaan kaasun hintaa merkittävästi ja sitä kautta heijastumaan sähkömarkkinoille nostaen tukkumarkkinoiden hintatasoa voimakkaasti ylöspäin. Vielä tuo kriisi ei ole heijastunut Suomen sähkövähittäismarkkinoille ja siten esimerkiksi kahden vuoden määräaikaista sopimuksia on tarjolla alle 9 snt/kWh (sis. alv.).

Lisäksi haluamme korostaa, että esitettyyn hintasäätelyyn liittyvät toimet ovat vapaaehtoisia jäsenvaltioille ja useat muut EU-maat eivät sitä ole ottamassa käyttöönsä, mikä sekin mielestämme tukee nykyisen kaltaisten sosiaaliturvaan perustuvien toimien hyödyntämistä näissä poikkeuksellisissa tilanteissa.

Mikäli hallituksen esitysluonnoksen mukainen sähkön vähittäishintojen säätely sähkön hintakriisin aikana halutaan viedä eteenpäin eduskunnan käsittelyyn haluamme esittää siitä seuraavat huomiot, jotta ehdotetusta toteutusmallista tulisi käytännössä toimiva ja oikeasuhtainen säätelykokonaisuus.

Hintasääntelytilanteessa sähkövähittäismyyjälle on korvattava menetykset täysimääräisesti, jotta sähkömyyjillä säilyvät toimintaedellytykset.

Sähkömarkkinoiden pitkäjänteisen kehityksen kannalta on tärkeää, että markkinaehtoisuus säilyy ensisijaisena periaatteena myös kaikissa hintakriiseissä. Hintasääntely ei lisää tuotantokapasiteettia Suomessa, eikä se vahvista sähköjärjestelmän tasapainoa ja huonosti toteutettuna se voi heikentää kannustimia kulutusjoustoon. Tämä on erityisen merkityksellistä tilanteissa, joissa sähköjärjestelmä jostain syystä toimii niukkuusolosuhteissa, siksi hintasignaalin ohjausvaikutus tarvitaan turvaamaan val-takunnan sähköjärjestelmän toimivuus.

Lainsäädäntöön mahdollisesti toteutettavan sääntelymallin tulee olla teknisesti mahdollisimman selkeä ja kohdistua vain säännellyn hinnan soveltamiseen ilman, että se heikentää kuluttajien ja yritysten kykyä hyödyntää olemassa olevia markkinaehtoisia ratkaisuja.

Lakiluonnoksesta nousee esiin keskeinen ongelmakohta, joka koskee tehtävien jakautumista eri toimijoiden välillä. Esityksessä jakeluverkonhaltijoille asetetaan merkittävä toiminnallinen ja tekninen vastuu säänneltyyn hintaan oikeuttavan kulutuksen laskennasta sekä pienten yritysten aseman määrittämisestä. Nämä tehtävät eivät kuulu verkkotoiminnan luonteeseen, ja niiden siirtäminen verkkoyhtiöille loisi huomattavaa hallinnollista kuormitusta ja uusia järjestelmäinvestointeja, vaikka samaa tehtävää varten on jo olemassa sähkömarkkinoiden keskitetty tiedonvaihtojärjestelmä.

Vaasan Sähkö katsoo, että kulutuslaskennan keskittäminen datahubiin olisi sekä kustannustehokkain että virheettömyyden kannalta turvallisin vaihtoehto. Datahubissa on jo nyt hallussa kaikki laskennan edellyttämät mittaus- ja sopimustiedot ja sen kautta kulkevat sähkömarkkinoiden ydinprosessit.

Ehdotettu malli, jossa yrityksen tulee toimittaa tilinpäätöstietoja verkkoyhtiölle, siirtää verkkotoiminnan ulkopuolisia tehtäviä jakeluverkonhaltijoille ja edellyttäisi yritysten taloudellista arviointia, mikä ei ole tarkoituksenmukaista. Määrittely tulisi joko keskittää Datahubiin tai perustaa yritysten omaan ilmoitukseen, jota voidaan valvoa jälkikäteen hallinnollisesti tai yritysten kokoluokan määrittelyssä tarvittavat tiedot tulisi siirtää Patentti- ja rekisterihallituksen kaupparekisteristä suoraan datahubiin.

Kustannusvaikutuksista todettakoon, että esityksen kokonaisarviointi on puutteellinen. Toteutuksen vaatimat tietojärjestelmämuutokset sekä sähkövähittäismyyjillä että verkkoyhtiöillä ovat huomattavia ja kohdistuvat erityisesti sähkömyynnissä liiketoimintaan, jonka marginaalit ovat jo valmiiksi pienet. Koska sääntelyn käyttöönottoa ei voida ennakoita varmuudella,

järjestelmäinvestoinnit voivat jäädä kokonaan käyttämättä, mikä nostaa kustannuksia ilman todellista hyötyä. Tämän vuoksi on tärkeää, että velvoitteet koskevat vain valmiuden luomista ja että täysimittainen toteutus voitaisiin tehdä vasta, jos EU:n edellyttämät kriteerit täyttyvät ja hintakriisi on todella käsillä. Lisäksi velvollisuus toteuttaa tarvittavat järjestelmämuutokset viipymättä on epärealistinen. Lakiin tulisi sisällyttää vähintään kahden vuoden siirtymäaika, jolloin energiayhtiöt ja tietojärjestelmätoimittajat voivat toteuttaa muutokset hallitusti.

Määräaikaisen kiinteähintaisen sopimuksen määritelmän tulee mahdollistaa joustavat hinnanmuodostuksen elementit, sillä tällaiset hybridimallit tukevat kulutusjoustoja ja asiakkaiden mahdollisuutta hallita riskejään.

Lakiluonnoksen tulisi tarkentaa dynaamisten sopimusten käsittelyä. Nykyinen esitystapa edellyttää painotetun keskihinnan laskentaa asiakaskohtaisesti, mikä vaatii olemassa oleviin järjestelmiin kokonaan uuden laskentakerroksen. Tämän sijasta olisi tarkoituksenmukaista käyttää alueellista kuukauden toteutunutta spot-keskihintaa, joka tuottaisi saman taloudellisen lopputuloksen ilman merkittäviä järjestelmämuutoksia.

Henkilöasiakkaiden osalta olisi syytä täsmentää, miten toimitaan niiden asiakkaiden kanssa, joilta puuttuu suomalainen henkilötunnus.

Lakiluonnoksen 5 §:ssä määritellään keinotekoisesti ja merkittävästi korkeampi sopimushinta. Määritelmä tulisi sitoa myös markkinaehtoiseen hankintakustannukseen, ei pelkästään keskimääräiseen vähittäismyyntihintaan. Näin vältetään tilanne, jossa myyjän on suojattava energiaasiakashintaa korkeammalla hinnalla ilman, että se näkyisi vertailuissa.

Lakiluonnoksen 9 § tulisi muuttaa siten, että kulutuslaskenta määritellään nimenomaisesti Datahubin tehtäväksi. Hajautettu malli lisäisi kustannuksia ja virheriskejä ilman lisäarvoa. Datahubilla on jo käytössään kaikki laskennan edellyttämät asiakas- ja mittaukselliset tiedot sekä valmiiksi integroidut prosessit sähkömyyjien ja verkkoyhtiöiden kanssa.

Lakiluonnoksen 10 §:ssä säädettyjen määräaikojen tulisi olla yhdenmukaisia. Sähkövähittäismyyjälle asetettu kuukauden määräaika ei ole realistinen tilanteessa, jossa asiakaspalveluun kohdistuu poikkeuksellisen suurta painetta. Sekä asiakkaan reklamaatioaika että myyjän velvollisuus käsitellä virhe tulisi määritellä saman pituisiksi ja vähintään kahdeksi kuukaudeksi.

Lakiluonnoksen 12 § tulisi muotoilla siten, että korvaukset koskevat säännellyn hinnan ja sopimushinnan välistä erotusta, ei sähkönhankintakustannuksia. Korvauksen laskentakaavan tulee olla yksiselitteinen ja sen on huomioitava, että kiintiön ylittävä kulutus laskutetaan sopimushinnalla.

Korvaukset sähkövähittäismyyjille tulee maksaa nopeasti, jotta myyjien maksuvalmius ei vaarannu. Tilinpäätösten toimittamisen tulee olla mahdollista takautuvasti ilman, että se viivästyttää korvattavien erien maksua.

Lakiluonnoksen 14 §:ssä määräaikaisten kiinteähintaisten sopimusten rajoitukset tulee rajata koskemaan vain varsinaisen hintakriisin aikaa. On myös tärkeää, että ennen kriisiä solmittujen sopimusten käsittely määritellään yksiselitteisesti, jotta kuluttajien sopimusvapaus ja markkinoiden ennakoitavuus eivät vaarannu.

Vaasan Sähkö korostaa lopuksi, että sääntelymallin jatkovalmistelussa tulee varmistaa sekä tekninen toteutettavuus että sääntelyn oikeasuhtaisuus tilanteisiin, joissa markkinahintojen poikkeuksellinen ja pitkäkestoinen nousu uhkaa sähkökäyttäjien kohtuullisia kustannuksia.

Ystävällisin terveisin

VAASAN SÄHKÖ OY

Olli Arola

strategia- ja yhteiskuntavastuujohtaja

olli.arola@vaasansahko.fi

Damlin Jan
Vaasan Sähkö Oy

Arola Olli
Vaasan Sähkö Oy - Strategia- ja yhteiskuntavastuu